

به نام خداوند جان آفرین

شادی‌گرایی در آثار سعدی

مؤلف: سید محمد علی پور

www.ketab.ir

سرشناسه: علی پورو منوچهر

عنوان قراردادی: کلیات شرح

عنوان و نام پدیدآور: شادی گرایی در آثار سعدی/ مولف منوچهر علی پورو

مشخصات ظاهری: تهران: پرنو، ۱۷۶ ص

انتشارات پرنو؛ شابک: 978-622-95790-1-5

یادداشت: کتابخانه

موضوع: سعدی، مصلح بن عبدالله، - ۴۶۹۱ق.، کلیات -- شادی

موضوع: سعدی، مصلح بن عبدالله، - ۴۶۹۱ق.، کلیات -- نقد و تفسیر

موضوع: شادی در ادبیات

شناسه افزوده: سعدی، مصلح بن عبدالله، - ۴۶۹۱ق.، کلیات، شرح

رده بندی کنگره: ۵۲۱۷PIR

رده بندی دیسی: ۸۵۱/۳۱

شماره ثبت: ۵۷۸۶۸۸۱

انتشارات پرنو

انتشارات پرنو

تهران، میدان انقلاب، خیابان بابایی نژاد، پلاک ۲۶۶ طبقه هم کف، تلفن:

۰۹۱۲۱ ۳۱۹۹۹ ۶۶۹۶۹۰۵۵

شادی گرایی در آثار سعدی

منوچهر علی پورو

طراح جلد فاطمه مقدس

لیتوگرافی صدف* چاپخانه مهارت* صحافی مهرگان

نوبت چاپ: نخست ۱۳۹۸* شمارگان ۱۰۰۰ نسخه

قیمت ۳۲۰۰۰ تومان * شماره نشر ۱۲۵

/شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۷۹۰-۱-۵

حق چاپ: ۱۳۹۸، انتشارات پرنو ©

فهرست

۶	پیش آورد
۱۰	پاره‌ی ناست: شادی و پیشینه‌ی شادی‌گرایی در ایران باستان و گونه‌های آن
۱۱	مفهوم شادی
۱۶	پیشینه‌ی شادی‌گرایی در ایران باستان
۲۶	گونه‌های شادی‌گرایی در ایران باستان
۲۶	۱. جشن گاهنبارها
۲۸	۲. جشن‌های فروردین‌ماه
۳۳	۳. جشن اردیبهشت‌گان
۳۴	۴. جشن خردادگان
۳۵	۵. جشن تیرماه
۳۷	۶. جشن مردادگان
۳۸	۷. جشن شهریورگان
۳۹	۸. جشن مهرگان
۴۲	۹. جشن آبانگان
۴۴	۱۰. جشن آذرگان
۴۵	۱۱. جشن دیگان
۴۸	۱۲. جشن بهمنگان
۵۲	۱۳. جشن‌های اسفندگان

۵۶	پاره‌ی دوم: مروری بر گونه‌های شادی‌گرایی در شعر شاعران دوره‌ی آغازین.....
۷۸	پاره‌ی سوم: جلوه‌های شادی‌گرایی در آثار سعدی.....
۸۳	۱. شاد.....
۸۸	۲. شادمان.....
۹۰	۳. فرح.....
۹۲	۴. نشاط.....
۹۵	۵. شادمانه.....
۱۰۱	۶. غرور.....
۱۰۳	۷. طرب.....
۱۰۶	۸. وجد.....
۱۰۸	۹. عید.....
۱۱۱	۱۰. سرود.....
۱۱۳	۱۱. عشرت.....
۱۱۵	۱۲. بزم.....
۱۱۸	۱۳. خوش.....
۱۲۸	۱۴. خوشی.....
۱۳۰	۱۵. خوشا.....
۱۳۲	۱۶. خرم.....
۱۳۷	۱۷. مست.....
۱۴۶	۱۸. شور.....
۱۵۰	۱۹. عیش.....
۱۵۶	۲۰. شوق.....
۱۶۲	۲۱. سماع.....
۱۷۰	۲۲. رقص.....
۱۷۴	کتاب‌نما.....

سعدیا خوش‌تر از حدیث تو نیست
تحفه‌ی روزگار اهل شناخت
آفرین بر زبان شیرین
کاین همه شور در جهان انداخت

□ پیش‌آورد

برگزاری جشن‌ها و آیین‌ها، یادگاران یکی از ویژگی‌های فرهنگی جامعه‌ی دیرسال این کهن مرز و بوم است. پژوهش‌های مردم‌شناسی نشان می‌دهد که اقوام ایرانی حداقل از زمان سکال‌گیری تمدن آریایی و پس از آن در زمان زرتشت و حتی بعد از اسلام به شادی توجه داشتند. وجود جشن‌های ایرانی و اسلامی هر کدام نشان از شادی‌گرا بودن فرهنگ ایرانی دارد. بررسی آیین و رسوم ایرانی به ریشه وجود جشن‌های روزانه، ماهانه و فصلی نشان می‌دهد که در سرزمین پارسیان چه اندازه به شادی و شام‌مانی چشم داشته‌اند و این گونه است که در کتیبه‌های دوران هخامنشی هم چون کتیبه‌ی داریوش در تخت جمشید می‌خوانیم: «اورمزد خدای بزرگ است که برای بشر شادی را آفرید.»

ناگفته نماند برگزاری تمامی جشن‌ها و آیین‌های شادی‌گرا بن‌مایه‌ی دینی داشته و در تمامی این جشن‌ها ستایش از پروردگار نخست مسأله‌ای بوده است که بدان توجه می‌شد؛ چنان‌که واژه‌ی جشن به معنای ستایش است که بعدها بدان خواهم پرداخت.

نظر به این که ایرانیان اقوامی شادی‌گرا بودند و همواره در زندگی‌شان شادی و نشاط و شادمانی بسیار پررنگ جلوه می‌کرد، بی‌گمان چنین اندیشه‌ی ارجمندی که از نیاکانمان به نسل بعدی به میراث رسیده، در آثار اصحاب قبل و اندیشه نیز راه یافته است. هیچ اثری از سخنوران و پارسی‌سرایان این کشور و بر نمی‌توان سراغ گرفت که رنگ و بوی شادی و شادمانی در آن جلای ویژه نداشته باشد. بنابراین چشم دوخته‌ام به آثار گرانسنگ پارسی‌سرایان بزرگ این دیار و دیدم که چه اندازه در آثار این بزرگ مردان، شادی و شادمانی خوش نشسته است و بن‌مایه‌های اصلی آثارشان را تشکیل می‌دهد. به همین دلیل تلاش کردم مبانی شادی و شادی‌گرایی را در آثار ارجمندانی چون فردوسی، نظامی، عطار، سعدی، مولوی، حافظ و بیهقی بررسی و بن‌مایه‌ی این سخنوران در آثارشان به چه اندازه از جلوه‌های شادی‌گرا که بیش‌تر زیر تأثیر فرهنگ ایران قدیم است، بهره برده‌اند.

اما نخستین عامل شکل‌گیری این جستارها، موضوع سخنرانی استاد فرهیخته جناب دکتر قدمعلی سرامی در جمع کارشناسان فرهنگی آموزش و پرورش سراسر کشور در سال ۱۳۸۳ با عنوان «شادی در آثار مولانا» بوده است. پس از آن در سال ۱۳۸۵ موضوع شادی‌گرایی در آثار

سعدی را به یکی از شاگردانم پیشنهاد کردم که این شاگرد چموشی کردند و از انجام آن سرباز زدند، اما چون موضوع گسترده‌ای بود و تمامی بررسی‌ها در آثار بزرگان صورت پذیرفته بود، بر آن شدم هر چند به طور گذرا، آن را به فرجام رسانم که نخستین دفتر آن به سعدی شیرین گفتار اختصاص یافت.

اما سعدی، این آبرسخنور ایران زمین، یگانه‌ای است بی‌همتا که در تمامی آثارش شور و شادی موج می‌زند. خود این پارسی‌سرا در واپسین اوراق گلستان می‌انگارد: «غالب گفتار سعدی طرب‌انگیز است و طیب‌آمیز و گرنه تاران را بدین علت زبان طعن دراز گردد که مغز دماغ بیهوده بردن و دود حیا بی‌نیاده خوردن کار خردمندان نیست.»^۱

به هر روی سعدی همان شاعری است که شور شعرهایش نه تنها ایران زمین، بل که در فراسوی مرزها، جهانیان را شیفته‌ی خود کرده است. به گواهی این بطوطه شعرهایش را در زبان چینی در دریای زرد می‌خواندند:

تا دل به مهرت داده‌ام، در بحر فکر افتاده‌ام

تا در نماز استاده‌ام، گویی به محراب اندری

و این گونه است که آثار گرانسنگ این پادشاه سخن در هر زبان همگان خوش می‌نشیند، چون در بوستانش باورمند است که «جهان پرسماع است و مستی و شور» و لذا در بسیاری از سروده‌های این شاعر شور افکن و شورانگیز، شادی موج می‌زند و خواننده را به زیستن و آینده

خوش بین و امیدوار می نماید و این موهبتی است بسی سپند و سترگ که حضرت ایزدبزرگ به سعدی شیرین سخن داشته است تا مردم زمانه اش را و مردم روزگار پس از خود را تا همیشه با خوانش اشعارش شادمان نماید و در زندگی شان شور اندازد.

چشم دارم با عنایت حضرت دوست و یاری دوستانم که کاستی های این کتاب را بر من گوشزد می نمایند، بتوانم شادی گرایی در آثار نظامی، بیهقی، فردوسی، مولوی و حافظ را دقیق تر انجام دهم تا مورد پسند تمامی علاقه مندان به ادب این سرزمین پاک و پارسا قرار گیرد.

لازم به یادآوری است در یافتن ابیات شاعران پارسی گو به خاطر تسریع در آن از نرم افزار دیجی پد استفاده کرده ام.

در پایان این بخش از نشریات به نجات سعدی شیرین سخن چشم می دوزم و از آن مدد می جویم:

خدا یا مقصّر به کار آمدیم	تهی دست و امیدوار آمدیم
بضاعت نیاوردم الا امید	خدا یا ز غنوم مکن ناامید